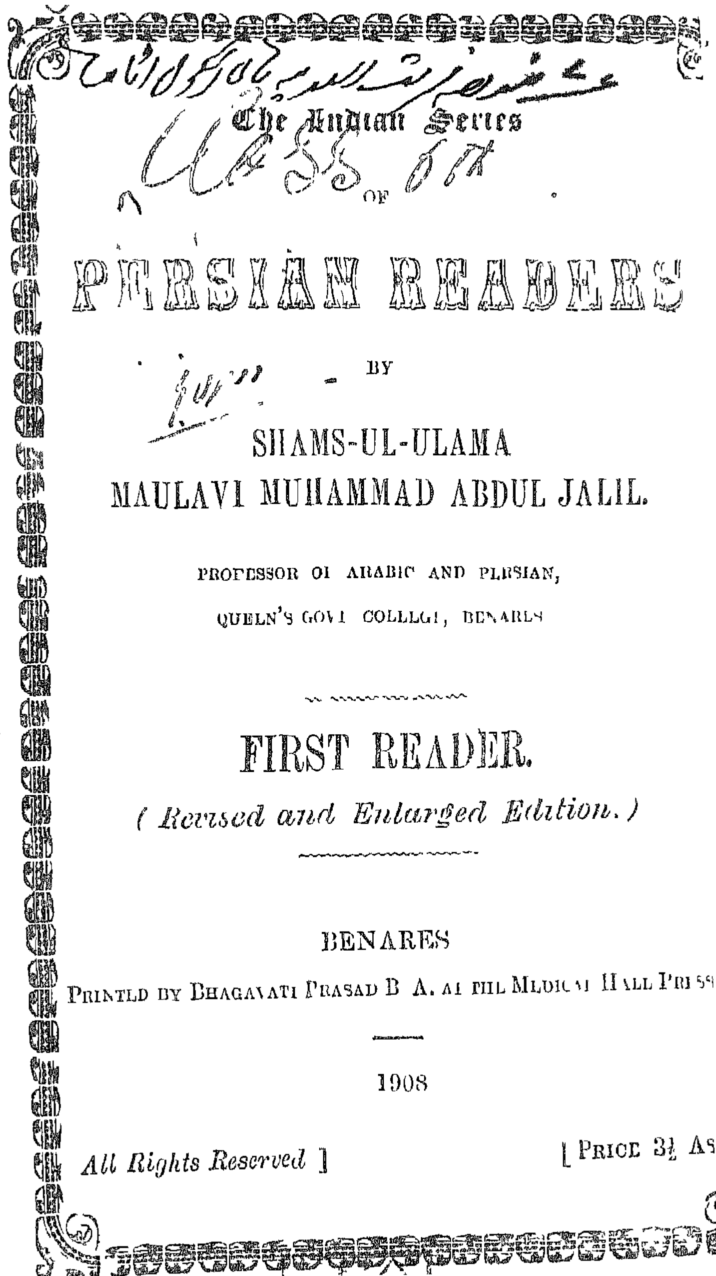

The Indian Series

OF

PERSIAN READERS

BY

SHAMS-UL-ULAMA

MAULAVI MUHAMMAD ABDUL JALIL.

PROFESSOR OF ARABIC AND PERSIAN,

QUEEN'S GOVT COLLEGE, BENARES

FIRST READER.

(Revised and Enlarged Edition.)

BENARES

PRINTED BY BHAGAVATI PRASAD B A. AT THE MEDICAL HALL PRESS

1908

[PRICE 3½ AS

بسم اللہ الرحمن الرحیم

حامداً ومصلیاً

باب اوّل

لفظ مفرد بامعنے کو کلمہ کہتے ہین کلمے کی تین قسمین ہین۔ اسم۔ فعل۔ حرف

اسم وہ ہے جو معنی مستقل بے زمانہ پر دلالت کرے جیسے سیب۔ زید۔ شیراز

فعل وہ ہے جو معنی مستقل بازمانہ پر دلالت کرے جیسے رفت۔ خواہد رفت۔ میرود

حرف وہ ہی جو معنی غیر مستقل بے زمانہ پر دلالت کرے جیسے از۔ با۔ تا۔

اسم کی باعتبار اشتقاق تین قسمین ہین۔ مصدر۔ جامد۔ مشتق

مصدر۔ وہ اسم ہی جو کسی شئے کی کرنے یا ہونے پر دلالت کرے اور اُس سے اسما و افعال مشتق ہون فارسی مین اُسکے آخر دن یا تن ہوتا ہے جیسے کردن و رفتن۔

اسم جامد۔ اُس اسم کو کہتے ہین جو نہ خود کسی کلمے سے نکلا ہو اور نہ اُس سے کوئی کلمہ نکلے جیسے درخت۔ طہران۔

اسم مشتق وہ اسم ہے جو بقاعدۂ صرفی مصدر سی نکلا ہو جیسے روش روندہ

فعل کی دو قسمین ہین۔ مثبت منفی

مثبت وہ فعل ہی جو کسی کام کے ہونے یا کرنے کی خبر دے جیسے خواہد گفت
ومیگوید۔

منفی وہ فعل ہے جس سے کسی کام کے نہونے یا کرنے کی خبر ہو جیسے نگفت
ونمی گوید۔

فعل کی دو قسمین ہین لازم۔ متعدی

لازم وہ ہے جو صرف فاعل کو چاہے اور مفعول بہ کا محتاج نہو جیسے زید آمد

متعدی وہ فعل ہے جو علاوہ فاعل کے مفعول بہ کی بھی خواہش کرے جیسے
زید عمرو را کشت۔

پھر فعل کی دو قسمین ہین معروف مجہول

معروف وہ ہے جس کا فاعل معلوم ہو جیسے زید آمد

مجہول وہ ہے جس کا فاعل نامعلوم ہو جیسے دیدہ شد

افعال کی چھ قسمین ہین ماضی مضارع حال مستقبل امر نہی۔

ماضی وہ فعل ہے جو زمانۂ گذشتہ پر دلالت کرے اسکی چھ قسمین ہین مطلق
قریب بعید شکی استمراری تمنائی۔

ماضی مطلق وہ ہے جس کے زمانۂ گذشتہ مین قریب و بعید وغیرہ کی قید نہو
مصدر سے نون نکال کر آخر کو ساکن کرنے سے صیغہ واحد غائب ماضی مطلق

بنجاتا ہے جیسے آمد و رفت۔

ماضی قریب۔ وہ ہے جس کا زمانۂ گذشتہ زمانۂ حال سے قریب ہو۔ واحد غائب ماضی مطلق کے آخر سے ہائے ہوز زیادہ کرکے ست یا است لگانے سے صیغۂ واحد غائب ماضی قریب بنتا ہے جیسے آمدہ است۔ و رفتہ است

ماضی بعید وہ ہے جسکا زمانۂ گذشتہ زمانۂ حال سے دُور ہو۔ واحد غائب ماضی مطلق کے آخر ہائے ہوز زیادہ کرکے لفظ بود بڑھانے سے ماضی بعید کا صیغۂ واحد غائب بنتا ہے جیسے آمدہ بود و رفتہ بود۔

ماضی شکی یا احتمالی۔ وہ ہے جس کے زمانۂ گذشتہ کی وقوع فعل مین شک پایا جائے۔ ماضی مطلق واحد غائب کے آخر ہائے ہوز زیادہ کرکے لفظ باشد بڑھانے سے صیغۂ واحد غائب ماضی شکی بنتا ہے جیسے آمدہ باشد و رفتہ باشد۔

ماضی استمراری یا ناتمام وہ ہے جسکے زمانۂ گذشتہ مین تواتر و تکرار پائی جائے۔ ماضی مطلق کے اوّل لفظ می یا ہمی زیادہ کرنے سے ماضی استمراری بنتا ہے جیسے می آمد۔ و ہمی رفت۔

ماضی تمنائی یا شرطی وہ ہے جسکے زمانۂ گذشتہ مین کوئی آرزو یا شرط پائی جائے۔ ماضی مطلق کے آخر یائے مجہول کے زیادہ کرنے سے ماضی تمنائی یا شرطی بنجاتا ہے اور اُس کے صرف تین ہی صیغے یعنی واحد غائب جمع غائب

واحد متکلم مستعمل ہین جیسے آمدے۔ آمدندے آمدمے۔

مضارع وہ فعل ہی جس سے زمانۂ موجود اور آیندہ دونون سمجھے جائین چونکہ اس کے بنانے کا کوئی کلیہ قاعدہ نہین ہی اور اسی سے دیگر اسما و افعال جیسے حال و امر و حاصل مصدر و اسم فاعل وغیرہ بنتے ہین لہذا مبتدی کی سہولت اور یاد کرنیکے لیے ذیل مین جملہ مصادر ضروریہ مع مضارع لکھے جاتے ہین۔

حال وہ فعل ہے جو زمانۂ موجودہ پر دلالت کرے مضارع کے اوّل لفظ می یا ہمی زیادہ کرنے سے حال بنتا ہے۔ جیسے می گوید۔ ہمی رود۔

مستقبل وہ فعل ہی جو زمانۂ آیندہ پر دلالت کرے۔ ماضی مطلق کے اوّل لفظ خواہد زیادہ کرنیسے صیغۂ واحد غائب مستقبل بنتا ہے جیسے خواہد آمد خواہد رفت۔

امر وہ فعل ہے جس مین کسی کام کے کرنے کا حکم ہو۔ صیغۂ امر کے شروع مین بائے زائد تحسین کلام کیلیے آتی ہے مضارع غائب و متکلم کے اوّل لفظ باید کہ زیادہ کرنے سے امر غائب و متکلم بنتے ہین جیسے باید کہ برد باید کہ برند باید کہ بروم۔ باید کہ برویم۔ اور واحد حاضر مضارع کے آخر سے (ی) دور کرنے سے واحد حاضر امر بنتا ہے اور جمع حاضر مضارع بجنسہٖ امر کا بھی فائدہ دیتا ہی جیسے بیا۔ بیائید۔

نہی وہ فعل ہے جس مین کسی کام کے نہ کرنے کا حکم ہو۔ امر حاضر بردم، اور

امر غائب و متکلم پر (ن) بڑھانے سے نہی بنتا ہے جیسے نیاید۔ نیایند۔ میا۔ میائید۔ نیایم۔ نیائیم

ماضی مطلق۔ قریب بعید شکی۔ استمراری۔ تمنائی۔ و مستقبل مجہول بنانے کا قاعدہ ہے کہ صیغۂ واحد غائب ماضی مطلق کے آخر یائے مختفی بڑھاکر مصدر (شدن) کا ماضی مطلق قریب بعید شکی۔ استمراری۔ تمنائی و مستقبل زیادہ کریں اور اسی طرح مضارع حال امر۔ اور نہی مجہول بنانے کا قاعدہ یہ ہے کہ صیغۂ واحد غائب ماضی مطلق کے آخر یائے مختفی زیادہ کر کے مصدر شدن کا مضارع۔ حال۔ امر نہی زیادہ کریں۔ جیسے کردہ شد۔ کردہ شدہ است کردہ شدہ بود کردہ می شد۔ کردہ شدہ باشد۔ کردہ شدے۔ کردہ شود کردہ می شود۔ کردہ خواہد شد کردہ شو کردہ مشو۔

باب دوم

مصدر	معنی مصدر	مضارع	مصدر	معنی مصدر	مضارع
آمدن	آنا	آید	آوردن	لانا	آورد
آختن	تلوار کھینچنا	٥	آراستن	سنوارنا	آراید
آرامیدن	آرام کرنا آرام پانا	آرامد	آرمیدن	آرام کرنا	٥
آروغیدن	ڈکار لینا	آروغد	آزردن	آزردہ ہونا ستانا	آزارد

مصدر	معنی مصدر	مضارع	مصدر	معنی مصدر	مضارع
آزمودن	آزمانا	آزماید	آسودن	آرام کرنا۔ آسودہ ہونا	آساید
آشامیدن	پینا	آشامد	آشفتن	پریشان ہونا۔ پریشان کرنا	آشوبد
آغازیدن	شروع کرنا	آغازد	آغشتن	آلودہ ہونا	٥
آفریدن	پیدا کرنا	آفریند	آگاہیدن	خبردار ہونا۔ جتانا	آگاہد
آگندن	بھرنا	آگند	آلائیدن	آلودہ ہونا آلودہ کرنا۔	آلاید
آلودن	آلودہ ہونا	٥	آماسیدن	سوجنا	آماسد
آمرزیدن	بخشنا	آمرزد	آموختن	سیکھنا سکھانا	آموزد
آمودن	ابھرنا	٥	آمیختن	ملنا۔ ملانا۔	آمیزد
آویختن	لٹکنا۔ لٹکانا۔	آویزد	آہیختن	تلوار کھینچنا لٹکانا	٥
ارزیدن	قیمت پانا	ارزد	استادن ایستادن	کھڑا ہونا۔	استد
استردن	مونڈنا صاف کرنا	٥	افتادن اوفتادن	گر پڑنا	افتد
افراختن	بلند کرنا	افرازد	افراشتن	بلند کرنا	[illegible]
افروختن	روشن کرنا	افروزد	افزودن	بڑھنا۔ بڑھانا۔	افزاید
افسردن	ٹھٹھرنا	افسرد	افشاندن	جھاڑنا بکھیرنا	افشاند
افشردن	نچوڑنا	افشارد	افگندن	ڈالنا	افگند
انباردن	پاٹنا ڈھیر کرنا	انبارد	انبودن	ایک دوسرے پر چننا	٥

مصدر	معنی مصدر	مضارع
انباشتن	پاٹنا۔ ڈھیر کرنا	۰
انجامیدن	تمام ہونا	انجامد
انداختن	ڈالنا	اندازد
اندوختن	جمع کرنا	اندوزد
اندودن	لیپنا۔ طلع کرنا	انداید
اندیشیدن	سوچنا	اندیشد
انگاردن	معلوم کرنا	انگارد
انگاشتن	معلوم کرنا	۰
انگیختن	اٹھانا	انگیزد

باب بائے موحدہ

مصدر	معنی مصدر	مضارع
باختن	کھیلنا۔ ہارنا	بازد
باریدن	برسنا۔ برسانا	بارد
بافتن	بُننا	بافد
بالیدن	زیادہ ہونا۔ جسم کا بڑھنا	بالد
بایستن	چاہیے ہونا۔ درکار ہونا	باید

مصدر	معنی مصدر	مضارع
بخشودن	بخشنا	بخشاید
بخشیدن	بخشنا	بخشد
برآمدن	باہر نکلنا	برآید
برآوردن	باہر لانا	برآورد
برداشتن	اٹھانا	بردارد
بُردن	لیجانا	برد
برشتن	بھوننا	۰
برگشتن	پھیرنا	برگردد
بُریدن	کاٹنا	بُرد
بستن	باندھنا	بندد
بودن	ہونا	باشد
بوسیدن	بوسیدہ ہونا۔ چومنا	بوسد
بیختن	چھاننا	بیزد
بوئیدن	سونگھنا۔ بو دینا	بوید

باب بائے فارسی

مصدر	معنی مصدر	مضارع
پاریدن	ٹکڑے ہونا	۔
پاشیدن	بکھرنا۔ چھڑکنا	پاشد
پالودن	صاف کرنا	پالاید
پاییدن	ٹھہرنا	پاید
پختن	پکانا	پزد
پذیرفتن	قبول کرنا	پذیرد
پرداختن	خالی کرنا۔ آراستہ کرنا۔ سنوارنا	پردازد
پرستیدن	پوجنا	پرستد
پرسیدن	پوچھنا	پرسد
پروردن	پالنا	پرورد
پرورانیدن	پرورش کروانا	
پرہیزیدن	پرہیز کرنا	پرہیزد
پریدن	اُڑنا	پَرد
پُریدن	سہنا	پُرد
پژمُردن	کمھلانا	پژمُرد
پژوہیدن	فکر کرنا	پژوہد
پسندیدن	پسند کرنا	پسندد

مصدر	معنی مصدر	مضارع
پنداشتن	معلوم کرنا	پندارد
پوشیدن	پہننا۔ چھپانا	پوشد
پوییدن	دوڑنا	پوید
پیچیدن	لٹنا۔ لپٹنا	پیچد
پیراستن	چھانٹنا	پیراید
پیمودن	ناپنا	پیماید
پیوستن	ملنا۔ ملانا۔	پیوندد

باب تاے فوقانی

مصدر	معنی مصدر	مضارع
تاختن	دوڑنا۔ دوڑانا	تازد
تافتن	چمکنا۔ بٹنا	تابد
تپیدن	تڑپنا	تپد
تراشیدن	کاٹنا۔ چھیلنا	تراشد
تراویدن	ٹپکنا	تراود
ترسیدن	ڈرنا	ترسد
ترکیدن	شق ہونا	ترکد

مصدر	معنی مصدر	مضارع
تفتن	گرم ہونا	•
تفسیدن	گرم ہونا	تفسد
تنیدن	تننا	تند
توانستن	سکنا	تواند

باب جیم عربی

جستن	کودنا	جہد
جُستن	ڈھونڈھنا	جُوید
جنبیدن	ہلنا	جُنبد
جوشیدن	اُبلنا	جوشد

باب جیم فارسی

چربیدن	غالب ہونا	چربد
چریدن	چرنا	چرد
چسپیدن	لپٹنا	چسپد
چشیدن	چکھنا	چشد

مصدر	معنی مصدر	مضارع
چکیدن	ٹپکنا	چکد
چمیدن	لچکنا	چمد
چیدن	چُننا	چیند

باب خای معجمہ

خاریدن	کھجلانا	خارد
خاستن	اُٹھنا	خیزد
خائیدن	چبانا	خاید
خراشیدن	چھیلنا	خراشد
خرامیدن	مٹک کر چلنا ٹہلنا	خرامد
خروشیدن	شور کرنا	خروشد
خریدن	مول لینا	خرد
خزیدن	گھسنا	خزد
خستن	زخمی ہونا زخمی کرنا	•
خفتن	سونا	خسپد
خلیدن	چبھنا	خلد

مصدر	معنی مصدر	مضارع
خموشیدن	چپ رہنا	خموشد
خمیدن	ٹیڑھا ہونا	خمد
خنبیدن	تالی بجانا	خنبد
خندیدن	ہنسنا	خندد
خوابیدن	سونا	خوابد
خواستن	چاہنا	خواہد
خواندن	پڑھنا۔ بلانا	خواند
خوردن	کھانا	خورد
خوشیدن	سوکھنا	خوشد
خیسیدن	تر ہونا	خیسد

باب دال مهمله

دادن	دینا	دہد
داشتن	رکھنا	دارد
دانستن	جاننا	داند
درخشیدن	چمکنا	درخشد

مصدر	معنی مصدر	مضارع
درفشیدن	چمکنا۔ کانپنا۔	درفشد
درودن	کاٹنا	درود
دریدن	پھاڑنا	درد
دزدیدن	چرانا	دزدد
دمیدن	اگنا۔ طلوع کرنا۔ پھونکنا	دمد
دوختن	سینا	دوزد
دوشیدن	دوہنا۔	دوشد
دویدن	دوڑنا	دود
دیدن	دیکھنا	بیند

باب رائے مهمله

راندن	ہانکنا۔ چلانا۔	راند
ربودن	اچک لینا	رباید
رخشیدن	چمکنا	رخشد
رزیدن	رنگنا	رزد
رستن	چھوٹنا	۰

مصدر	معنی مصدر	مضارع
رستن	اُگنا	٠
رسیدن	پہونچنا	رسد
رشتن	کاتنا	٠
رفتن	جانا۔ چلنا۔	رود
رُفتن	جھاڑنا	روبد
رقصیدن	ناچنا	رقصد
رمیدن	بھاگنا	رمد
رنجیدن	آزردہ ہونا	رنجد
روئیدن	اُگنا	روید
رہیدن	چھوٹنا	رہد
ریختن	بہانا۔ تریڑنا	ریزد
ریدن	ہگنا	رید
ریسیدن	کاتنا	ریسد

باب زای معجمہ

مصدر	معنی مصدر	مضارع
زادن	جننا	٠
زائیدن	جننا	زاید
زاریدن	رونا	زارد
زدن	مارنا	زند
زدودن	صیقل کرنا	زداید
زیستن	جینا	زید

باب زای فارسی

مصدر	معنی مصدر	مضارع
ژولیدن	اُلجھنا	ژولد

باب سین مہملہ

مصدر	معنی مصدر	مضارع
ساختن	موافقت کرنا	سازد
سائیدن	پیسنا۔	ساید
سپردن	سونپنا	سپارد
سپوختن	چبھونا	٠
سپوزیدن	چبھونا	سپوزد
ستادن	لینا	ستاند

مصدر	معنی مصدر	مضارع
ستائیدن	سراہنا۔ تعریف کرنا	ستاید
ستدن	لینا	٠
ستردن	صاف کرنا۔ مونڈنا	سترد
ستودن	تعریف کرنا	٠
ستیزیدن	لڑنا	ستیزد
سرائیدن	گانا	سراید
سرشتن	گوندھنا	٠
سزیدن	لائق ہونا	سزد
سفتن	بیندھنا	٠
سگالیدن	اندیشہ کرنا	سگالد
سنجیدن	تولنا	سنجد
سوختن	جلنا۔ جلانا	سوزد
سودن	گھسنا	٠

باب شین معجمہ

مصدر	معنی مصدر	مضارع
شاشیدن	پیشاب کرنا	شاشد
شایستن	لائق ہونا	شاید
شپلیدن	چھوڑنا سیٹی بجانا	شپلد
شتافتن	دوڑنا	شتابد
شدن	ہونا۔ جانا	شود
شستن	دھونا	شوید
شکستن	توڑنا۔ ٹوٹنا	شکند
شکیبیدن	صبر کرنا	شکیبد
شکوخیدن	ٹھوکر کھانا	شکوخد
شگافتن	پھٹنا۔ چیرنا	شگافد
شگفتن	کھلنا	شگفد
شمردن	گننا	شمرد
شناختن	پہچاننا	شناسد
شنفتن	سننا	٠
شنودن	سننا	شنود
شنیدن	سننا۔ سونگھنا	شنود
شوریدن	شور کرنا۔ برہم ہونا	شورد

باب طاء مطلقہ

طپیدن	بیتاب ہونا	طپید
طرازیدن	نقش کرنا	طرازد
طلبیدن	بلانا۔ چاہنا	طلبید

باب غین معجمہ

غارتیدن	لوٹنا	۔
غلطیدن	لیٹنا۔ لوٹنا	غلطد
غنودن	اونگھنا	۔

باب فاء

فتادن	گرپڑنا	فتد
فرستادن	بھیجنا	فرستد
فرسودن	گھسنا	فرساید
فرمودن	فرمانا	فرماید
فروختن	بیچنا	فروشد
فرہیختن	فرہنگ کرنا۔ ادب سیکھنا	فرہیزد
فزودن	زیادہ کرنا۔ زیادہ ہونا	فزاید
فسردن	ٹھٹھرنا	۔
فشاندن	بکھیرنا	فشاند
فشردن	نچوڑنا۔ گڑونا	فشرد
فگندن	ڈالنا	فگند
فہمیدن	سمجھنا	فہمد

باب کاف تازی

کاستن	گھٹنا۔ گھٹانا	۔
کاشتن	بونا	کارد
کافتن	کھودنا	۔
کاویدن	کھودنا	کاود
کاہیدن	گھٹنا۔ گھٹانا	کاہد
کردن	کرنا	کند
گشادن	کھولنا	گشاید
کشتن	مار ڈالنا	کشد

مصدر	معنی مصدر	مضارع
کشتن	بونا	۰
کشودن	کھلنا - کھولنا	۰
کشیدن	کھینچنا	کشد
کفیدن	پھٹنا	۰
کندن	کھودنا	کند
کنیدن	کھودنا	۰
کوشیدن	کوشش کرنا	کوشد
کوفتن	کوٹنا	کوبد

باب کاف فارسی

مصدر	معنی مصدر	مضارع
گداختن	پگھلنا - پگھلانا	گدازد
گذاشتن	چھوڑنا	گذارد
گذشتن	گزرنا	گذرد
گرائیدن	خواہش کرنا	گراید
گردیدن	پھرنا - ہونا	گردد
گرفتن	پکڑنا - لینا	گیرد

مصدر	معنی مصدر	مضارع
گرویدن	رغبت کرنا	گرود
گریختن	بھاگنا	گریزد
گریستن	رونا	گرید
گزاردن	ادا کرنا	گزارد
گزیدن	چن لینا	گزیند
گزیدن	کاٹ کھانا	گزد
گساردن	چھوڑنا - کھانا	گسارد
گستردن	بچھانا	گسترد
گسستن	توڑنا - ٹوٹنا	۰
گسیختن	ٹوٹنا - توڑنا	گسلد
گشتن	ہونا - پھرنا	۰
گفتن	کہنا	گوید
گماشتن	مقرر کرنا	گمارد
گنجیدن	سمانا	گنجد
گواریدن	ہضم ہونا	گوارد

باب لام

مصدر	معنی مصدر	مضارع
لائیدن	شور کرنا۔ بیہودہ بکنا	لاید
لافیدن	ڈول بکنا	لافد
لرزیدن	کانپنا	لرزد
لغزیدن	پھسلنا	لغزد
لیسیدن	چاٹنا	لیسد

باب میم

مصدر	معنی مصدر	مضارع
مالیدن	ملنا	مالد
ماندن	رہنا	ماند
مانستن	مشابہ ہونا	ماند
مُردن	مرنا	میرد
مکیدن	چوسنا	مکد

باب نون

مصدر	معنی مصدر	مضارع
نازیدن	ناز کرنا	نازد
نالیدن	شور کرنا	نالد
نامیدن	نام رکھنا	نامد
نبشتن	لکھنا	۰
نشستن	بیٹھنا	نشیند
نکوہیدن	ملامت کرنا۔ بدی کرنا	نکوہد
نگاشتن	لکھنا	نگارد
نگریستن	دیکھنا	نگرد
نمودن	دیکھنا دکھانا۔ کرنا	نماید
نواختن	بجانا۔ نوازنا	نوازد
نوردیدن	لپیٹنا	نوردد
نوشتن	لپیٹنا	۰
نوشتن	لکھنا	نویسد
نوشیدن	پینا	نوشد
نہادن	رکھنا	نہد
نہفتن	چھپنا۔ چھپانا	۰
نیوشیدن	سننا	نیوشد

باب واو

مصدر	معنی مصدر	مضارع	مصدر	معنی مصدر	مضارع
واشیدن	ڈھلکنا	واشد	هشتن	چھوڑنا	۔
ورزیدن	مشق کرنا، اختیار کرنا	ورزد	هلیدن	چھوڑنا	هلد
ورغلانیدن	بہکانا	ورغلاند	**باب یاے تحتانی**		
وزیدن	ہوا چلنا	وزد	یارستن	سکنا	یارد
باب ہاے ہوز			یافتن	پانا	یابد
هراسیدن	ڈرنا	هراسد			

باب سوم

۱۔ از۔ بہ۔ در۔ با۔ تا۔ بر۔ براے۔ بے۔ بجز۔ دیگر۔ نیز۔ اگر۔ مگر۔ زیرا کہ۔ چرا کہ۔ کے۔ وے۔ چگونہ۔ چہ
چرا۔ کے۔ کدام۔ کجا۔ زہے۔ خہے۔ کاش۔ بلے۔ خیلے۔ بسیار۔ ہمچنان۔ ہمچو۔ ہمانا
۲۔ او۔ وے۔ اوشان۔ ایشان۔ تو۔ شما۔ من۔ ما۔ اورا۔ ویرا۔ اوشان را۔ ایشان را۔
ترا۔ شمارا۔ مرا۔ مارا۔

۳۔ حالا۔ ہنوز۔ اکنون۔ امروز۔ امشب۔ دی روز۔ دے شب۔ نیم شب
بامداد۔ چاشت۔ فردا۔ پریروز۔ امسال۔ پارسال۔ پیرارسال۔
۴۔ اینجا۔ آنجا۔ درون۔ بیرون۔ راست۔ چپ۔ فوق۔ تحت۔ پیش۔ پس

بالا - زیر - شرق - غرب - جنوب - شمال -

۵ - دست او - سرِ وے - دل اوشان - قدمِ ایشان - کارِ تو - قلمِ شما - پای من -
کتاب ما - شیر نر - اسپ چابک - خط خوب - نان گرم - آب خنک - رنگ شوخ -
رخت کهنه - کلاهِ نو - گل خوشرنگ - آواز دل کش -

۶ کار و کند ست محمود غنی است - احمد ذہین است - کتاب تو کجاست خط شما
خوب ست خط من بد نیست - او میگوید - آنها میروند - تو چرا رفتی - شما چه دیدید
من می آیم - ما می آئیم -

۷ - او مشق می کند - آنها زور می کنند - تو چه می کنی - شما کار می کنید - من کار می کنم -
ما مشق می کنیم - او راه رفتن نمی تواند - آنها کے رفتن می توانند تو حالا نوشتن می توانی
شما خواندن می توانید - من هنوز گفتن نمی توانم - ما نشستن نمی توانیم -

۸ - آب بیار - زود بیار - پیش بیار - پس تر نشین - کتاب وا کن - ورق بگردان این را
بخوان - از سر بخوان - بلند بخوان - هجا کن - گوش کن از یاد کن - زود محکم بگیر زود
نویس - آهسته بخوان -

۹ - بگذار که برود - دست راست بین - پای چپ بردار - آهسته برو - صبر کن
آرام بگیر - این را نویس - بیرون روم - آب بخورم - احمد کجا میروی - تا شی باش که بیم میگیر

۱۰ محمود میرود - تو هم برو - ساعتے آرام بگیر - احمد کجا مانده - پس پس می آید - یکسی حرف
میزند - گاه گاه میروم - بما بدهید - دیگر ندارم - بخدا که ندارم - این چه میخوانند -

۱۱- این سیاه است یا کبود- این گلنار ست یا نارنجی- اوسگی دارد- آنها گربه دارند
تو اسپ داری پیش شما خر سے ہست- ما شتر داریم- خروس من پیش تست
یا پوسے من پیش شماست-

۱۲- قیچی شما پیش من ست- آنها کلاه ندارند- کتابت پیش ماست- این کیست
کدام کس ست- به بغلت چیست- این از کیست- بدستت چه داری- این چیست
سیب از کجا یافتی- کتابهم پیش کیست- تصویر ها از کجا بهم رسیدند- شما کراهش
می خواهید- کدام یکے باشد بدهم- احمد چرا اینجا نمی آید-

۱۳- خانهٔ محمود کجاست- بکدام محله می نشیند- ساعت چند زده- چند ساعت
روز برآمده- شب چه قدر گذشته- کتاب بچند گرفتی- سنِ شما ال چند ست
امروز چندم ماه است-

۱۴- خانهٔ آغا جعفر ہمدانی- بلے- این رقعه بده و صبر کن تا جوابے بدهند اگر نجا
نباشند خادم را بده و زود تر واپس بیا- بچشم- روپیه بگیر و بپیه بیار- منشو صراف دکان
نکشاده- این روپیه قلب ست صراف نمی گیرد- دیگر بیر- امروز خانه را کسے
جاروب نکرده- فرش را بتکان-

۱۵- محمود چند تا برادر داری- پنج برادر ہستیم دیگ اہر برادر شما کدخدا شده
بلے- دیروز نیامدید- چه کم کار ہاسے دنیا نمی گذارند- احمد چه میکنی یک جا
قرار نمی گیری- چرا خنده میکنی- خیلے گستاخ شده- بسیار بے ادب ہستی

کتاب خود خراب مکن - بالاے درخت چرا رفتی - پائین بیا زود تر فرود آ اگر
پایت خطا می کند استخوانت ریزه ریزه می شود -

۱۶- امروز بمکتب آمدم - کدام کتاب بخوانم - بخانه پندنامه می خواندم در قواعد
هنوز چیزے نخوانده ام - الفاظ با املا نوشتن می توانی - خیر نو آموزم طوریکه فرمائید
عمل آرم - این الفاظ را رواں کن - همین را مشق بنویس که املاے تو درست شود
بچشم - اکنون بیا کتاب خود بیار بشنوم چه خواندی - اگر یاد داری چرا نمی خوانی -

۱۷- آفتاب بمغرب رفت - اکنون شام شد - شفق هم بر طرف شده - چراغ
روشن کن - چراغ روشنی کمتر دارد - روغن در چراغ بریز که خاموش نشود - گل بگیر
سر فتیله را پیش کن - اکنون شب ماهست - مهتاب عجب لطفے دارد -

۱۸- حالا رخصت میشوم - کجا می روید - وقت رفتن نیست - میوه فروش
حاضر ست - بیارید کجاست - انار یک سیر چند میدهی - سیرے ده آنه - سیب روپیه
را چند - بست و پنج - خدا را ببین - بابا راست بگو - آغا هنوز دست هم نکرده ام
از شما زیاده نمی خواهم - انار سیرے هشت آنه و سیب روپیه را سی دانه میدهم -

۱۹- سیب خام ست - خیر پخته است - رنگش به بینید پوستش کنید - ازین بهتر
دیگر چه خواهد بود - هر چه خام باشد مال من - ملک هند ست - بابا هر چه خواهی بگیر بگاڑی
بردن - که همه سیبها را آنجا برده گوسفند نمی خورند - انار شیرین ست یا ترش -

۲۰- دهقان بانات بیار - پیراهن را ببین تکمه ندارد - گریبانش تنگ ست آستین

این پاره شد. خیاط را بده که رفو کند. بندهای قبا شکسته اند در خانه بده که درست
کنند. آئینه پیش بگذار که عمامه بر سر بپیچم. بر خفتان خیلی گرد نشسته می تکانم حالا پاک شد

۲۱- جناب آقا چه بر وقت رسیدید. چاشت حاضر ست بیائید نوش جان فرمائید
بنده طعام خورده آمده ام. اشتها ندارم. خیر چیزے اینجا هم نوشجان فرمائید تنها
قسم ست که سیر هستم. شام دیر تر خورده بودم میل ندارم. خیر قدرے بخورید یک دو
لقمه بیش نخورید. بیائید بیائید نان خشک می شود.

۲۲- نان گرم و آب خنک نعمت الهی ست. نظر قلی بر یک پیپه را استکان
قیماق هم برای چای بگیر آب خوردن بده. هوشدار که نریزد زود برو آب
تازه بیار. نگاه کن کاسه شوربا کج نشود. روغن بسته شده. بلے به یک زمستانست

۲۳- مزاج عالی. الحمد لله. دعای جان شما. مردم بخیر اند. کوچک و بزرگ سلامتـ
ـند. بلے همه دعا می کنند. بعد مدت تشریف آوردید. چه کنم کارهای دنیا نمی گذارند
هم دولت خانه را باید نبودم. مزاج چه طور ست. امروز درد سر دارم نصیب اعدا.
از یکے صبح که از خواب برخاستم دیدم سرم درد می کند. از همان ست ساعتے
خواب کنید. رفع می شود.

۲۴ امروز آغا احمد آمد. حیف که خانه نبودم. اجازت ست. حالا رخصت شوم
چرا چرا اینقدر زود می نشینید ساعتے حرف زنیم و دل خوش کنیم. در زمستان
قریب چاشت مدرسه وا می شود و پایان روز رخصت می شود. وقت رخصت

ساعت چار است. در تابستان صبح وا می شود که ساعت شش باشد و نیم روز رخصت
میشود که ساعت دوازده است.

۲۵- صبح زود برخیز. تا آفتاب برآید از ضروریات فارغ باشی. لباس پاکیزه
بپوش. بروقت خود را بمدرسه برسان. چون بمکتب درآئی آداب جاے را نگهدار.
چون پیش استاد آئی سلام کن. جاے خود بآرام بنشین پیش و پس راست و چپ
نظر مکن. تا نشسته باشی مؤدب بنشین. چون رخصت شوی خانه برو. در راه بازی
مکن. خانه که می رسی بزرگان را سلام کن. کتاب سر طاقچه بگذار. دست و رو بشو و
هر چه حاضر باشد قدرے بخور. ساعتے بیرون تفرج کن. با اطفال هرزه نگرد.
پیش از شام خانه بیا. هر چه بروز خواندی بازش بخوان.

۲۶- خواندن شب بدل نقش می شود. بحرفهاے بدزبان را آشنا مکن.
مکتب جاے خواندن است نه جاے بیهوده گفتن. درقیقی چیست. زعفرانست
یک تولہ بچند آنه میدهی. هشت آنه. بسیار گران. خیر یک سخن دارم آغا. از پنج آنه کمتر
نمیدهم. اینقدر گران جائی مکن بابا. که می گیرد. مردم بآرزو می برند کهنه شده. حرف
مرا گوش کن. درگران فروشی نفع نیست. اگر ارزان میفروشی و بسیار می فروشی
بسیار نفع می بری. گفته شما بجان منظور است. بگیرید.

۲۷- بروستار اهمراه خود بیار. بگو آب تنگ باشد که زین شل نشود. دو بلیسه بجا هم بده. پیسه
ندارم. سائیس را بگو که اسپ عربی را زین کند. بگی نیارد. امروز برا سپ سوار میشوم. بگو که ساز پیشتر بکشد و انگیره

باب چهارم

مکالمه

سوال از خداوند تعالے چه باید خواست جواب خیر و عافیت دارین -
سوال زندگانی چه گونه بسر باید کرد جواب بخوشنودی و کم آزاری -
سوال عمر بکدام شغل صرف باید کرد جواب در تحصیل علم
سوال علم چه نتیجه دهد جواب خوانندهٔ علم اگر که باشد مه گردد و اگر فقیر باشد توانگر شود -
سوال عزت بچه افزون شود جواب بکم گفتن -
سوال نیک بخت بچه دلیل شناخته شود جواب به سه دلیل یکے طلب علم دوم سخاوت سوم شگفته روئی -
سوال نیک ترین کارها چیست جواب در مجلس علماء و حکما نشستن و از صحبت ایشان متمتع شدن -
سوال مرد را از جان چه عزیز است جواب دیندار را دین و بیدین را درم
سوال یار چه گونه شناخته شود جواب در وقت حاجتمندی یار و اغیار معلوم توان کرد -
سوال آن کدام کس است که اگر صد عیب داشته باشد بر او عیب نگیرند جواب مرد سخی

سوال آن چه چیز ہاست که بهتر از زندگانی و بدتر از مرگ باشد جواب
بهتر از زندگانی نیک نامی ست و بدتر از مرگ بدنامی۔

سوال صحت جسم در چه چیز ست جواب باشتهاے صادق طعام خوردن و
هنوز اندکے اشتها باقیست که دست از طعام باز کشیدن۔

سوال انسان از کدام عمل محبوب دلها شود جواب از راست معاملگی و
شگفته روئی۔

سوال کم آزاری چگونه حاصل شود جواب خود را از جمیع دیمیات کثیر بد تر داند

سوال این صفت چگونه حاصل آید جواب از برکت صحبت علمائے حکماء

سوال فرزند ناخلف چگونه باشد جواب چنانکه انگشت ششم اگر ببرند
درد کند و اگر بگذارند عیب بود۔

سوال صاحب دولت را کدام عمل خوشتر ست جواب بمحتاجان نان
دادن و بتواضع مهمانان پرداختن۔

سوال نشان دوست صادق چیست جواب آنکه در نیکی یاری تو کند و از
بدی ترا مانع آید۔

باب پنجم

حکایات مشتمل بر لطائف

حکایت ۱- زاهدے در مجلسے می گفت آیا رمضان از من خوشنود رفت یا نه. ظریفے گفت بلی خوشنود رفت. زاهد گفت از کجا می گوئی. گفت از انجا که اگر ناخوشنود رفتے سال دیگر نیامدے۔

حکایت ۲- روزے وزیر خلیفهٔ وقت بهلول دیوانه را گفت دل خوش دار که خلیفه ترا تربیت کرد و بر سر خوک خرس حاکم گردانید. بهلول گفت پس قدم از فرمان من بیرون منه که این زمان رعیت منی. خلیفه و اهل مجلس بخندیدند و وزیر بسیار منفعل شد.

حکایت ۳- اسکندر ذوالقرنین روزے بر دیوانه گذر کرد و گفت اے دیوانه چیزے از من بخواه. گفت مگسان تشویشم میدهند بگو که ندهند. سکندر گفت اے دیوانه چیزے طلب کن که در حکم ما باشد. دیوانه گفت هرگاه بر مگسان هم اختیار نداری از تو چه طلبم۔

حکایت ۴- بهلول بغدادی وقتے در بصره بود او را گفتند دیوانگان بصره را بشمار. گفت ایشان از شمار بیرون اند اما اگر بگوئید عاقلان را بشمارم که ایشان معدودے بیش نیستند۔

حکایت ۵ - جمعی بدعای باران بیرون رفتند و همه اطفال مکتب ابا خود برده بودند ظریفی پرسید که این طفلان را کجا می برید گفتند تا دعا کنند که باران بیارد زیرا که دعای طفلان مستجاب است ظریف گفت اگر دعای طفلان مستجاب بودی یک معلم در همه عالم زنده نماندی -

حکایت ۶ - شخصی گوسفند کسی بگرفت و بخانه آورده ذبح کرد مردی گفت که بے اجازت خداوندش در تصرف آوردی در روز حشر باخود خواهی شد گفت منکر خواهم شد گفت گوسفند خود حاضر آمده گواهی خواهد داد گفت هرگاه خود خواهد آمد گوشتش گرفته حواله خداوندش خواهم نمود -

حکایت ۷ - آورده اند که جاحظ بسیار قبیح منظر بود ناگاه روزی زنی پیش وی آمد گفت اے مرد بتو حاجتی دارم گفت کدام حاجت است گفت تا سر بازار همراه من بیا و منتی بر من نه ابت کن جاحظ همراه او رفت زن او را بدکان نقاشی برده ایستاده کرد و راه خود گرفت نقاش بخندید جاحظ متحیر شده از نقاش سبب خنده پرسید او گفت چند گاه است که این زن پیش من می آید و مبالغه می کند که صورت ابلیس را برای من نقش کن و مرد و افزار من بستان و من می گویم کسی را که ندیده ام بچه نوع نقش کنم گفت باش تا برای تو تمثالی بیارم و این بود که ترا آورد و من دیدم

حکایت ۸ - حکیمی را پرسیدند از سخاوت و شجاعت کدام بهتر است گفت آنکس را که سخاوت است به شجاعت حاجت نیست -

حکایت ۹ - کسے مژده پیش نوشیروان عادل برد و گفت شنیده ام که فلان دشمن ترا خدای تعالی برداشت گفت هیچ شنیدی که مرا بگذاشت بیت

اگر بمرد عدو جای شادمانی نیست		که زندگانی ما نیز جاودانی نیست

حکایت ۱۰ - اعرابی را دیدم که پسر را همی گفت که ترا خواهند پرسید که هنرت چیست و نگویند که پدرت کیست -

حکایت ۱۱ - بزرگے را پرسیدند با چندین فضیلت که دست راست راست خاتم در انگشت چپ چرا می کنند گفت ندانی که اهل فضیلت همیشه محروم باشند

حکایت ۱۲ - شیخ ابوسعید ابوالخیر قدس سره را پرسیدند که تصوف چیست گفت آنچه در سر داری بنهی و آنچه در کف داری بدهی و آنچه بر تو آید نجهی -

حکایت ۱۳ - صاحبدلے از تنگی معیشت بجان آمده نزد توانگرے رفت و چیزے خواست توانگر گفت که من نذر کرده ام که هر چه دهم بکوران دهم صاحبدل گفت کور بحقیقت منم که از منعم حقیقی رو بر تافتم و به در محتاج آمدم جامه بر خود پاره کرد و روے بصحرا نهاد -

حکایت ۱۴ - شخصے از افلاطون پرسید که سالهاے بسیار در جهاز بودی و سفر دریا کردی در دریا چه عجائب دیدی گفت عجب همین بود که از دریا بسلامت بر آمدم -

حکایت ۱۵ - سلطان محمود سبکتگین چون شب در آمدے لباس های شاهی

بدر کرد و خرقهٔ درویشی در پوشید و بدرگاه حق تعالی سر طاعت بر زمین
ذلت نهاد و روی عبادت بر خاک مالید و گفت یارب ملک ملک تست و بنده
بندهٔ تو. بزور بازو و زخم شمشیر من حاصل نشده تو بخشیدهٔ و تو خداوند قوت و نصرت هستی۔

حکایت ۱۶ شخصی بمرتبهٔ بلند فائز شد دوستی برای تهنیت پیش او رفت
آن شخص پرسید کیستی و چرا آمدهٔ دوست او شرمنده گردید و گفت مرا نمی شناسی
دوست قدیم توام برای تعزیت نزد تو آمده ام شنیده ام که کور شدهٔ۔

حکایت ۱۷ نقاشی در شهری رفت و آنجا پیشهٔ طبابت آغاز کرد بعد چندی
شخصی از وطن او دران شهر رسید و او را دید پرسید که حالا چه پیشه می کنی گفت طبابت
پرسید چرا گفت از برای آنکه اگر درین پیشه تقصیری می کنم خاک آن را می پوشد

حکایت ۱۸ شاعری مسکین پیش توانگری رفت و چنان نزدیک او
نشست که میان شاعر و توانگر زیاده از یک وجب تفاوت نبود و توانگر ازین بی سلیقگی
برهم شد و روی ترش کرد و پرسید که میان خر و تو چه تفاوت است گفت تنها
یک وجب. توانگر ازین جواب بسیار خجل شد و عذر نمود۔

حکایت ۱۹ شخصی با بخیلی دوستی داشت روزی بخیل را گفت حالا بسفر
می روم انگشتری خود بمن ده آنرا با خود خواهم داشت هرگاه آنرا خواهم دید ترا یاد خواهم کرد
جواب داد که اگر مرا یاد داشتن میخواهی هرگاه انگشت خود خالی بینی مرا یاد کن که انگشتری ازان فلان خواستم و نداد

حکایت ۲۰ - درویشی نزد بخیلی رفت و چیزی سوال کرد بخیل گفت

اگر یک سخن بس قبول کنی ہرچہ بگوئی خواہم کرد درویش پرسید آن سخن چیست
گفت گاہے از من چیزے نخواہ دیگر ہرچہ بگوئی بکنم۔

باب ہشتم
در آداب صحبت

بندہ ہمان بہ کہ ز تقصیر خویش	عذر بدرگاہ خدا آورد
ورنہ سزاوار خداوندیش	کس نتواند کہ بجا آورد

حکمت۔ مال از بہر آسایش عمرست نہ عمر از بہر گرد کردن مال عاقلے را پرسیدند کہ نیک بخت کیست و بدبخت چیست گفت نیک بخت آنکہ خورد و کشت و بدبخت آنکہ مرد و ہشت

قطعہ

درخت کرم ہر کجا بیخ کرد	گذشت از فلک شاخ و بالاے او
گر امید داری کزو بر خوری	بمنت منہ ارہ بر پاے او

حکمت۔ دو کس رنج بیہودہ بردند و سعی بیفائدہ کردند یکے آنکہ اندوخت و نخورد و دیگر آنکہ آموخت و نکرد۔

مثنوی

راہ کوتاہی خدمت یا کوتاہی شکر۔ جمع کردن۔ اے بداد در راہ خدا۔ اے محکم گشت۔ احسان نہادن۔ اموال زر اندوخت۔ اے علم آموخت۔ اے عمل نکرد۔

علم چندانکه بیشتر خوانی	چون عمل در تو نیست نادانی
نه محقق بود نه دانشمند	چارپایی برو کتابی چند

پند - عالم ناپرهیزگار کور مشعله دار است یهدی به و هو لا یهتدی بیت

بی فایده هر که عمر در باخت	چیزی نخرید و زر بینداخت

پند - ملک از خردمندان جمال گیرد و دین از پرهیزگاران کمال پادشاهان بنصیحت خردمندان از آن محتاج ترند که خردمندان بقربت پادشاهان قطعه

پندی اگر بشنوی ای پادشاه	در همه دفتر به ازین پند نیست
جز بخردمند مفرما عمل	گرچه عمل کار خردمند نیست

حکمت - سه چیز پایدار نماند مال بی تجارت و علم بی بحث و ملک بی سیاست -

وقتی بلطف گوی و مدارا و مردمی	باشد که در کمند قبول آوری دلی
وقتی بقهر گوی که صد کوزه نبات	گه گه چنان بکار نیاید که حنظلی

حکمت - رحم آوردن بر بدان ستم است بر نیکان و عفو کردن از ظالمان جور است بر درویشان

بیت

خبیث را چو تعهد کنی و بنوازی	بدولت تو گنه می کند بانبازی

پند - هر آن سری که داری با دوست در میان منه اگرچه دوست مخلص باشد

تحقیق کننده - عالم متبحر - راه راست یافته شود با وجود آنکه او خود راه راست نیابد - ضایع کرد - زینت - انتظام - کاف تعلیلیه بمعنی چراکه - شرکت - اسی ظاهر کن -

چه دانی که وقتی دشمن گردد و هر گزندی که توانی بدشمن مرسان که باشد که وقتی دوست گردد

پسند - رازی که نهان خواهی باکس در میان منه اگرچه دوست باشد که مر آن دوست را

نیز دوستان باشند و هم چنین مسلسل - **قطعه**

خامشی به که ضمیر دل خویش	باکسی گفتن و گفتن که مگوی
ای سلیم آب ز سر چشمه ببند	که چو پر شد نتوان بستن جوی

بیت

سخنی در نهان نباید گفت	کان سخن بر ملا نشاید گفت

حکمت - دشمن ضعیف که در طاعت آید و دوستی نماید مقصود وی جز این نیست

که دشمن قوی گردد و گفته اند که بر دوستی دوستان اعتماد نیست تا بتملق دشمنان چه رسد

وهر که دشمن کوچک را حقیر شمارد بدان ماند که آتش اندک را مهمل می گذارد **قطعه**

امروز بکش چو می توان کشت	کاتش چو بلند شد جهان سوخت
مگذار که زه کند کمان را	دشمن که به تیر می توان دوخت

حکمت سخن در میان دو دشمن چنان گوی که اگر دوست گردند شرم زده نباشی

ابیات

میان دو کس جنگ چون آتش است	سخن چین بدبخت هیزم کش است
کنند این و آن خوش دگرباره دل	وی اندر میان کوربخت و خجل

[۱] مخفف خاموشی - [۲] راز - [۳] ای - [۴] چه اعتماد باشد - [۵] ای آتش را - [۶] این قدر فرصت مده - [۷] چله کمان - [۸] بدبخت -

میانِ دو تن آتش افروختن	نہ عقلست خود درمیان سوختن

قطعه

در سخن با دوستان آہستہ باش	تا ندارد دشمنِ خونخوار گوش
پیشِ دیوار آنچہ گوئی ہوشدار	تا نباشد در پسِ دیوار گوش

حکمت - ہر کہ با دشمنان صلح کُند سرِ آزارِ دوستان دارد - بیت

بشوای خردمند ازان دوست دست	کہ با دشمنانت بود ہمنشست

پند - چون در امضای کاری متردد باشی آن طرف اختیار کن کہ بی آزار تر براید

حکمت - تا کار بزر برمی آید جان در خطر افگندن نشاید -

پند - بر عجز دشمن رحمت مکن کہ اگر قادر شود بر تو نبخشاید - بیت

دشمن چو بینی ناتوان لاف از بروتِ خود مزن	مغزیست در ہر استخوان مردیست در ہر پیرہن

حکمت - ہر کہ بدی را بکُشد خلق را از بلای وی برہاند و وی را از عذاب خدا

قطعه

پسندیدہ است بخشایش ولیکن	منہ بر ریشِ خلق آزار مرہم
ندانست آنکہ رحمت کرد بر مار	کہ این ظلمست بر فرزندِ آدم

حکمت - نصیحت از دشمن پذیرفتن خطاست ولیکن شنیدن رواست کہ بخلاف آن کار کنی کہ عین ثواب است -

فساد پیدا کردن - اجرا - یعنے در نظر تو بے آزار باشد - رحم نکند - متکبر مشو - مقابل ثواب - زخم

مثنوی

حذر کن زانچه دشمن گوید آن کن	که بر زانو زنی دست تغابن[1]
گرت راهی نماید راست چون تیر	از آن[2] برگرد و راه دست چپ گیر

پند - خشم بیش از حد گرفتن وحشت آرد و لطف بیوقت هیبت ببرد نه چندان درشتی کن که از تو سیر[3] گردند و نه چندان نرمی که بر تو دلیر

مثنوی

درشتی و نرمی بهم در بهست	چو فاصد[4] که جراح و مرهم نهست
درشتی نگیرد خردمند پیش	نه سستی که نازل کند قدر خویش
نه مر خویشتن را فزونی[5] نهد	نه یکبار تن در مذلت[6] دهد

پند - پادشاه را باید که تا بحدی خشم بر بندگان نراند که دوستان را اعتماد نماند آتش خشم اول در خداوند خشم افتد پس آنگه زبانه[7] بخصم رسد یا نرسد

قطعه

در خاک بیلقان[8] برسیدم بعابدی	گفتم مرا بتربیت از جهل پاک کن
گفتا برو چو خاک تحمل کن ای فقیه	یا هر چه خوانده همه در زیر خاک کن

حکمت - بدخوی بدست دشمنی گرفتارست که هر جا که رود از چنگ عقوبت او خلاص نیابد

بیت

اگر ز دست بلا بر فلک رود بدخوی	ز دست خوی بد خویش در بلا باشد

[1] افسوس - [2] اے خلاف آن کن - [3] شدید بریدن از لطف - [4] فصد گیرنده یعنی رگ زن - [5] بیشی - [6] خواری - [7] شعله - [8] نام شهر

نصیحت - چو بینی که در سپاه دشمن تفرقه افتاد تو جمع باش و اگر جمع شوند از پریشانی اندیشه کن -

قطعه

برو با دوستان آسوده بنشین	چو بینی در میان دشمنان جنگ
وگر بینی که باهم یک زبانند	کمان را زه کن و بر باره بر سنگ

حکمت - دشمن چون از همه حیلتی فرو ماند سلسلهٔ دوستی جنباند آنگه بدوستی کارها کند که هیچ دشمن نتواند سر مار بدست دشمن بکوب که از احدی الحسنیین خالی نباشد اگر این غالب آمد مار کشتی و اگر آن از دشمن رستی -

بیت

بروز معرکه ایمن مشو ز خصم ضعیف	که مغز شیر برآرد چو دل ز جان برداشت

نصیحت - خبرے که دانی که دلے بیازارد تو خاموش باش تا دیگرے بیارد

بیت

بلبلا مژدهٔ بهار بیار	خبر بد بهوم باز گذار

نکته - پادشاه را بر خیانت کسے واقف مگردان تا آنگه که بر قبول کلی واثق باشی وگرنه در هلاک خود سعی می کنی -

نظم

بسیچ سخن گفتن آنگاه کن	که بینی که در کار گیرد سخن
کمال ست در نفس انسان سخن	تو خود را بگفتار ناقص مکن

یعنی جمعیت خاطر متفق - اتفاق دارند - امراز بردن - یکی از دو نیکی - جنگ گاه - بے خوف - جهد - قصد - اسپے اثر کننده -

پند- هر که نصیحت خودرائی می کند او خود بنصیحت گری محتاج است

پند- احمق را ستایش خوش آید چون لاشه که در کعبش دمے فربه نماید-

حکمت همه کس را عقل خود بکمال نماید و فرزند خود بجمال- قطعه

یکے جهود و مسلمان مناظره کردند	چنانکه خنده گرفت از نزاع ایشانم
بطیره گفت مسلمان گر این قبالهٔ من	درست نیست خدا جهود میرانم
جهود گفت بتوریت میخورم سوگند	وگر خلاف بود همچو تو مسلمانم
گر از بسیط زمین عقل منعدم گردد	بخود گمان نبرد هیچ کس که نادانم

حکمت- ده آدمی بر سفره بخورند و دو سگ بر مردارے بهم بسر نبرند حریص بجهانے گرسنه است وقانع بنانے سیر حکما گفته اند درویشی بقناعت به از توانگری ببضاعت

حکمت- کارها بصبر برآید و مستعجل بسر درآید-

مثنوی

بچشم خویش دیدم در بیابان	که آهسته سبق برد از شتابان
سمند بادپا از تگ فرو ماند	شتربان همچنان آهسته میراند

حکمت- هر که با بدان نشیند نکوئی نبیند-

مثنوی

خود سر- مرده حیوان- شتالنگ- کامل- جمیل و حسین- جنگ- طعنه- مکتوب قاضی- نام کتاب که بموسی علیه السلام نازل شده

نیست شونده- شتاب کننده- آهسته رونده- اسپ تیز رو- یعنی فلاح-

گر نشیند فرشته با دیو	وحشت آموزد و خیانت و ریو
از بدان جز بدی نیاموزی	نکند گرگ پوستین دوزی

حکمت ـ نه هر که بصورت نکوست سیرت زیبا در وست کار اندرون دارد نه پوست ـ

توان شناخت بیک روز در شمائل مرد	که تا کجاش رسیدست پایگاه علوم
ولے ز باطنش ایمن مباش و غره مشو	که خبث نفس نگردد بسالها معلوم

حکمت ـ حکیمے که با جهال در افتد باید که توقع عزت ندارد و اگر جاہلے بزبان آوری بر حکیمے غالب آید عجب نیست که سنگ ست که گوهر را می شکند ـ

بیت

نه عجب گر فرو رود نفسش	عندلیبے غراب هم قفسش

قطعه

گر هنرمند ز اوباش جفائے بیند	تا دل خویشتن نیازارد و درهم نشود
سنگ بدگوهر اگر کاسه زرین شکند	قیمت سنگ نیفزاید و زر کم نشود

حکمت ـ مشک آنست که خود ببوید نه آنکه عطار بگوید دانا چون طبله عطار است خاموش و هنر نمائے و نادان چو طبل غازی بلند آواز و میان تهی ـ

مکر و فریب ـ سیرت ـ صورت ـ خصائل و وضع ـ مقابله کند ـ بسیار گفتن و چالاکی ـ آلوده شود ـ مرد بد وضع ـ بشکند ـ بدحیلہ ـ بوئے دهد ـ طبل امراء و سلاطین ـ

قطعه

عالم اندر میان جاہل را	مثلے گفتہ اند صدیقان
شاہدے درمیان کوران ست	مصحفے درمیانِ زندیقان

پند دوستے را کہ بعمر فراچنگ آرند نشاید کہ بیک دم بیازارند۔

فرد

سنگے بچند سال شود لعل پارۂ	زنہار تا بیک نفسش نشکنی بسنگ

حکمت۔ اندک اندک خیلے شود و قطرہ قطرہ سیلے گردد یعنی آنکہ دست قوت ندارد سنگ خوردہ نگاہ میدارد تا بوقت فرصت دمار از دماغ خصم برآرد۔

بیت

اندک اندک بہم شود بسیار	دانہ دانہ ہست غلہ در انبار

حکمت۔ پنج چیز ست کہ ہر کس دادہ اند زمام زندگانی خوش ویرا ست و نہادہ اند اول صحت بدن دوم امنیے سوم وسعت رزق چہارم رفیق شفیق پنجم فراغت وہر کرا ازین محروم کردند در زندگانی خوش بروے او بر آوردند۔

قطعه

پنج میرسد اسبابِ زندگانیِ خویش	باتفاق حکیمان شہرۂ آفاق
فراغ وامنی وصحت وکفافِ معاش	رفیق خوب سیر ہمدم نکو اخلاق

راست گویان۔ ملحدان۔ حاصل کنند۔ بسیار۔ طاقت۔ برائے انتقام ہلاکی۔

حکمت - هر نعمت که مرگ زوال پذیرد آن را خردمند در حساب نعمت نگیرد و عمر اگرچه دراز بود چون مرگ در پی وے نمود ازان درازی چه سود نوح علیہ السلام هزار سال در جهان بسر برده است امروز پنج هزار سال است که مرده است قدر نعمتے را بود که جاوید انه باشد وازآفت زوال بر کرانه -

قطعه

نبزد مرد دانا نعمت آنست	کز و جانت بود جاوید مسرور
سیم و زر که چون گورت بود جاے	بماند هم چو سنگے بر سر گور

حکمت

سه کار از سه گروه زشت آید تندی از بادشاهان و حرص از دانایان و بخل از توانگران -

قطعه

این سه کار است کش نگار زشت	از سه کس خامهٔ نگارنده
تند خوئی ز بادشاه قوے	حرص دانا و بخل دارنده

باب ہفتم

دربیان فوائد خاموشی

اے برادر گر تو ہستی حق طلب
جز بفرمانِ خدا مکشاے لب

گر خبر داری ز سِرِّ لایموت
بر زبانِ خود بنہ مُہرِ سکوت

اے پسر پند و نصیحت گوش کن
گر نجاتے بایدت خاموش کن

ہر کرا گفتار بسیارش بود
دل درونِ سینہ بیمارش بود

عاقلان را پیشہ خاموشی بود
پیشۂ جاہل فراموشی بود

خامشی از کذب و غیبت واجب ست
ابلہ ست آنکو بگفتن راغب ست

اے برادر جز ثنائے حق مگو
قولِ خود را از برائے ذوق مگو

ہر کہ در بندِ عمارت می شود
ہر چہ دارد جملہ غارت می شود

دل ز پر گفتن بمیرد در بدن
گرچہ گفتارش بود دُرِّ عدن

آنکہ سعی اندر فصاحت می کند
چہرۂ دل را جراحت می کند

رو زبان را در دہان محبوس دار
ز خلائق خویش را مایوس دار

ہر کہ او بر عیب خود بینا شود
روح او را قوّتے پیدا شود

دربیان عمل خالص

ہر کہ باشد اہلِ ایمان اے عزیز
باید آرد چار چیز از چار چیز

از حسد اوّل تو دل را پاک دار — خویشتن را بعد ازان مومن شمار
پاک دار از کذب و از غیبت زبان — تا که ایمانت نخفتد در زیان
پاک گر داری عمل را از ریا — شمعِ ایمانِ ترا باشد ضیا
چون شکم را پاک داری از حرام — مردِ ایماندار باشی والسلام
هر که دارد این صفت باشد شریف — ورندارد دارد ایمانی ضعیف
هر که باطن از حرامش پاک نیست — روحِ او را ره سوی افلاک نیست
چون نباشد پاک عملش از ریا — هست بی حاصل چو نقشِ بوریا
هر کرا اندر عمل اخلاص نیست — در جهان از بندگانِ خاص نیست
هر که کارش از برای حق بود — کارِ او پیوسته بارونق بود

در بیانِ حسنِ خلق

چار چیز آمد بزرگی را دلیل — هر که این دارد بود مردِ جلیل
علم را اعزاز کردن بیحساب — خلق را دادن جوابِ با صواب
هر که دارد دانش و عقل و تمیز — اهلِ علم و حلم را دارد عزیز
دیگر آن باشد که جوید وصلِ دوست — زانکه از دشمن حذر کردن نکوست
ای برادر گر خرد داری تمام — نرم و شیرین گوی با مردم کلام
هر که باشد تلخ گوی و ترش رو — دوستان از وی بگردانند رو
هر کرا از دشمن نباشد چون حذر — عاقبت بیند ازو رنج و ضرر

در میان دوستان مسرور باش | گر خبرداری ز دشمن دور باش
ور جوار خود عدو را ره مده | از برای آنکه دشمن دور به
با محبان باش دائم همنشین | تا توانی سوی اعدا را مبین
ای پسر تدبیر ره را توشه کن | پس حدیث این آن یک گوشه کن

در بیان مهلکات

چار چیز است ای برادر با خطر | تا توانی باش زینها بر حذر
قربت سلطان والفت با بدان | رغبت دنیا و صحبت با زنان
قرب سلطان آتش سوزان بود | با بدان الفت هلاک جان بود
زهر دارد در درون دنیا چو مار | گرچه بینی ظاهرش نقش و نگار
می نماید خوب و زیبا در نظر | لیک از زهرش بود جان را خطر
زهر این مار منقش قاتل است | باشد از وی دور هر کو عاقل است
همچو طفلان منگر اندر سرخ و زرد | چون زنان مغرور بر رنگ و بو مگرد
زال دنیا چون عروس آراسته است | هر دو روزی شوی دیگر خواسته است
مقبل آن مردی که شد زین جفت طاق | نیست بے کرد و دادش سه طلاق
لب به پیش شوی خندان می کند | پس هلاک از زخم دندان می کند

در بیان تواضع و صحبت درویشان

گر ترا عقل است با دانش قرین | باش درویش و به درویشان نشین

همنشینی جز بدرویشان مکن | تا توانی غیبت ایشان مکن
حب درویشان کلید جنت است | دشمن ایشان سزای لعنت است
پوشش درویش غیر از دلق نیست | در پی کام و هوای خلق نیست
مرد تا ننهد بفرق نفس پای | ره کجا یابد بدرگاه خدای
مرد ره در بند قصر و باغ نیست | در دل او غیر درد و داغ نیست
گر عمارت را بری بر آسمان | عاقبت زیر زمین گردی نهان
گر چو رستم زور و شوکت بود | جای چون بهرام در گورت بود
ای پسر از آخرت غافل مباش | با متاع این جهان خوش دل مباش
در بلیات جهان صبار باش | گاه نعمت شاکر جبار باش

در بیان دلائل شقاوت

چار چیز آثار بدبختی بود | جاهلی و کاهلی سختی بود
بیکسی و ناکسی هر چار شد | سخت بد را این همه آثار شد
آنکه در بند عبادت می شود | بیشک از اهل سعادت می شود
بر هوای خود قدم سر کو نهاد | کی تواند کرد با نفسک جهاد
هر که سازد در جهان با خواب و خور | در قیامت باشدش ز آتش گذر
رو بگردان از مراد و آرزوی | پس بدرگاه خدا می آر روی
کامرانی سر بنا کامی کشد | مرد ره خط در نکونامی کشد

امر و نهی حق چو داری ای ولید　　پس مرو دنبالهٔ نفس پلید

هر که ترک کامرانی می کند　　بر خلافش زندگانی می کند

امر و نهی حق ز قرآن گوش دار　　جای شادی نیست دنیا هوش دار

در بیان ترک خودآرائی و خودستائی

سر چه آرائی بدستار ای پسر　　تا توانی دل بدست آر ای پسر

تا نگیری ترک عز و مال و جاه　　از همه بهتر نیائی چون کلاه

نیست مردی خویش را آراستن　　قصد جان کرد آنکه او آراست تن

هر که او دربند آرایش بود　　در جهان فرزند آسایش بود

عاقبت جز نامرادی نه بود　　بهره از عیش و شادی نه بود

خودستائی پیشهٔ شیطان بود　　آنکه خود را کم زند مرد آن بود

گفت شیطان من ز آدم بهترم　　تا قیامت گشت ملعون لاجرم

از تواضع خاک مردم می شود　　نور را از سرکشی گم می شود

رانده شد ابلیس از مستکبری　　گشت مقبل آدم از مستغفری

شد عزیز آدم چو استغفار کرد　　خوار شد شیطان چو استکبار کرد

دانه پست افتد زیر دستش کنند　　خوشه چون سر بر کشد پستش کنند

در بیان آثار ابلهان

چار چیز آمد نشان ابلهی　　با تو گویم تا بیابی آگهی

عیبِ خود را بد نه بیند در جهان — باشد اندر جستنِ عیبِ کسان
تخمِ بخل اندر دلِ خود کاشتن — آنکه امیدِ سخاوت داشتن
هر کہ خلق از خلقِ او خوشنود نیست — هیچ قدرش بر درِ معبود نیست
هر کہ او را پیشه بد خوئے بود — کارِ او پیوسته بد روئے بود
خوے بد در جان بلاے جان بود — مردمِ بد خو نه از انسان بود
بخل شاخے از درختِ دوزخ ست — وان بخیل از سگانِ مسلخ ست
روے جنت را نه بیند بخیل — پشته افتاده زیرِ پاے پیل
باش از بخلِ بخیلان بر کران — تا نباشی از شمارِ ابلهان

در بیان عقل و عاقلان

هر کرا عقل ست و دانش اے عزیز — دور باید بود نفسش از چهار چیز
کارِ خود با ناسزا نکند رها — مردمی نکند بجاے ناسزا
عقل داری میلِ بدکاری مکن — زین چو بگذشتی سبکساری مکن
هر کرا از علم دل روشن بود — در زمانه با صلاح تن بود
تا شوی ایمن از همه در روزگار — دست بر نان و نمک بکشاده دار
تا تو باشی در زمانه دادگر — زیردستان را نکو دار اے پسر
هر کہ بر پندِ خود آمد استوار — پند او را دیگران بندند کار
هر کہ از گفتارِ خود باشد ملول — قولِ او را دیگرے نکند قبول

هرچه باشد در شریعت ناپسند — دور باش از وی چو هستی هوشمند
تا صواب کار بینی سربسر — بهر او خود مکن کار ای پسر

در بیان سعادت و نصیحت

بر سعادت چار چیز آمد دلیل — شرح این هر چار بشنو ای خلیل
از سعادت هر کرا باشد نشان — باشدش تدبیر با دوستان
هر کرا باشد سعادت رهنمای — صبر دارد از جفای ناسزای
هر کرا بخت و سعادت گشت یار — در جهان باشد بدشمن سازگار
گر تو خود نا بهوار گشته — وانگه از اهل سعادت گشته
گر بود با دوستان تدبیر تو — یار باشد دولت شبگیر تو
از سر خود هر که کاری می کند — بخت دولت وفراری می کند
دشمن خود را نباید زد تبر — گر توانی کشت او را با شکر
تا توانی جور با اهلان بکش — گر همی خواهی که یابی عیش خوش
چون ترا آمد مقام سازگار — بر نه بندی رخت از انجا زینهار
در نصیحت آنکه نپذیرد سخن — با چنان کس پند خود ضائع مکن
خوی بد را نیک کردن مشکلست — جهد کردن بهر اولا حاصلست
بنده را گر نیست در کاری رضا — کی تواند باز گرداند قضا
هر کرا او ستیزه با سلطان کند — کار خود را سر بسر ویران کند

هرکه او باغی شود از پادشاه	روز او چون تیره شب گردد تباه

در بیان علامات مدبران

چار چیز آمد نشان مدبری	یادگیرش گر تو روشن خاطری
مدبری باشد بابله مشورت	پس بجاهل دادن سیم و زرت
هرکه پند دوستان نکند قبول	در حقیقت مدبرست آن بوالفضول
هرکه از دنیا نگیرد عبرتی	هست از آن مدبر جهان را نفرتی
مشورت هرکس که با ابله کند	دیو ملعونش سبک گمره کند
آنکه مال و زر دهد با جاهلان	آن چنان کس کی بود از مقبلان
زر چو جاهل را همی آید بکف	می کند اسراف می سازد تلف
نشنود از دوست مر پند را	از جهالت بگسلد پیوند را
عبرتی گیر از زمانه ای جوان	تا نباشی از شمار مدبران
هرکرا از عقل آگاهی بود	نزد او ادبار گمراهی بود

در مذمت غضب و خشم

ای پسر هرکس که دارد چار چیز	چار دیگر هم شود موجود نیز
عاقبت رسوائی آید از لجاج	خشم را نکند پشیمانی علاج
بیگمان از کبر خیزد دشمنی	حاصل آید خواری از کاهل تنی

چون بجوشد در میان پیدا شود / بند واز شوخی او رسوا شود

خشم خود را چونکه راند جاهلی / جز پشیمانیش نبود حاصلی

هر که گشت از کبر بالا گردنش / دوستان گردند آخر دشمنش

کاهلی را هر که سازد پیشه / آید از خواری بپایش تیشه

خشم خود را گر فرو نخورد کسی / عاقبت بیند پشیمانی بسی

هر که او افتاده وقت بد درست / نیست آدم کمتر از گاو و خرست

در بیان آنکه باز گردانیدن آن محال است

چار چیز است آنکه بعد از رفتنش / از محالات است باز آوردنش

چون حدیثی رفت ناگه بر زبان / یا که تیری جست بیرون از کمان

باز چون آرد حدیث گفته را / کس نگرداند قضای رفته را

باز کی گردد چو تیر انداختی / هم چنین عمرت که ضایع ساختی

هر که بی اندیشه گفتارش بود / پس ندامتهای بسیارش بود

تا نگفتی می توانی گفتنش / چون بگفتی کی توان بنهفتنش

در بیان غنیمت داشتن عمر

عمر را میدان غنیمت هر نفس / چون رود دیگر نیاید باز پس

هیچ کس از خود قضا را رد نکرد / هر که راضی از قضا شد بد نکرد

هر که می خواهد که باشد در امان / مهر می باید نهادن بر زبان

می سزد گر عمر را داری عزیز | چون رود پیشش نخواهی دید نیز

در بیان آنکه آبرو بیفزاید

می فزاید آبرو از پنج چیز | با تو گویم بشنو ای اهل تمیز

در سخاوت کوشش ار داری غنا | تا فزاید آبرویت از سخا

بردباری و وفاداری گزین | زانکه آب روی افزاید ازین

هر که او بر خلق بخشاید همی | بیشک آب روی افزاید همی

چون بکار خویشتن حاضر بوده | آبروی خویش را افزوده

از سخاوت آبرو افزون شود | وز بخیلی بخرد ملعون شود

هر که را بر خلق بخشایش بود | آبروی او در افزایش شود

باش دائم بردبار و با وفا | تا بروی خویش بینی صد ضیا

تا بماند رازت از دشمن نهان | سر خود با دوستان کمتر رسان

تا نگردی پیش مردم شرمسار | آنچه خود ننهاده باشی بر مدار

ای برادر پرده مردم مدر | تا ندرد پرده ات شخص دگر

با هوای دل مکن زنهار کار | تا نیارد پس پشیمانیت بار

تا زمانت باشد ای خواجه دراز | دست کوته دار و هر جانب متاز

قدر مردم را شناس ای محترم | تا شناسد دیگری قدر تو هم

هر کرا قدری نباشد در جهان | زنده شمارش که هست از مردگان

از قناعت هر که او نبود نشان
کی توانگر سازدش مال جهان

بر عدوی خویش چون یابی ظفر
عفو پیش آور ز جرمش درگذر

دائما می باش از حق ترس کار
نیز باش از رحمتش امیدوار

با تواضع باش و خو کن از ادب
صحبت پرهیزگاران می طلب

بردباری جو و بی آزار باش
تا که گردد در جهان نام تو فاش

صبر و علم و حلم تریاق دل اند
حرص و بغض و کینه زهر قاتل اند

همچو تریاق اند دانایان دهر
قاتل اند ای خواجه نادانان چو زهر

مردم از تریاق می یابد نجات
خود کسی از زهر چون یابد حیات

فتح جمله کارها نان دادن است
در بروی دوستان بگشادن است

گرچه دانا باشی و اهل هنر
خویش را کمتر ز نادانان شمر

در بیان احتراز از دشمنان

از دو کس پرهیز کن ای هوشیار
تا نبینی نکبتی از روزگار

اول از دشمن که او ستیزه روست
وانگهی از صحبت نادان دوست

خویش را از نزد دشمن دور دار
یار نادان را ز خود مهجور دار

ای پسر کم گوی با مردم درشت
ور بگوئی از تو گردانند پشت

بهترین خصلت روانی کراست
آنکه داد انصاف و انصافش نخواست

چون حدیث خوب گوئی با فقیر — به بود زانش که پوشانی حریر

خشم خوردن پیشهٔ هر سرور است — تلخ باشد و ز شکر شیرین تر است

هر که با هر دم نسازد در جهان — زندگانی تلخ دارد بیگمان

آنکه شوخ است و ندارد شرم نیز — دان که او ناپاک زاد است ای عزیز

از ملامت تا بمانی در امان — باش دائم همنشین زیرکان

مناجات بجناب مجیب الدعوات

پادشاها جرم ما را در گذار — ما گنهگاریم و تو آمرزگار

تو نکوکاری و ما بد کرده ایم — جرم بی اندازه بیحد کرده ایم

سالها در بند عصیان گشته ایم — آخر از کرده پشیمان گشته ایم

دائما در فسق و عصیان مانده ایم — همقرین نفس و شیطان مانده ایم

روز و شب اندر معاصی بوده ایم — غافل از امر و نواهی بوده ایم

بی گنه نگذشت بر ما ساعتی — با حضور دل نه کردم طاعتی

بر در آمد بندهٔ بگریخته — آبروی خود بعصیان ریخته

مغفرت دارد امید از لطف تو — زانکه خود فرموده لا تقنطوا

بحر الطاف تو بی پایان بود — نا امید از رحمتت شیطان بود

نفس و شیطان زد کریما راه من — رحمتت باشد شفاعت خواه من

چشم دارم از کرم پاکم کنی — پیش از ان کاتا رحمت خاکم کنی
اندران دم کز بدن جانم بری — از جہان با نور ایمانم بری

انتظامی پریس کانپور میں محمد بابو احمد کے اہتمام سے
ماہ جولائی سنہ ۱۹[illegible]ء میں چھپی

REGISTERED UNDER ACT XXV OF 1867.

Books not bearing the author's seal and initials will be considered as stolen property.

TO BE HAD OF

Abul Khair Mohammad Abdul Wali,

ORDERLY BAZAR, BENARES CANTONMENT.